

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Slutningen af September).

Den vedholdende Tørke og stærke Solvarme modnede Kornet tidligt, hurtigt og næsten samtidigt, i al Fald med Undtagelse af Hveden, der paa de stærkere Jorder holdt sig grøn noget længere. Allerede i den sidste Uge af Juli kunde Høsten begynde, og da Vejret vedblivende var smukt gjennem den første Halvdel af August, blev næsten alt Kornet mejet i denne Tidsperiode. Men kun i Egnene med tidlige Jorder og paa de mindre Gaarde naaede man ogsaa at faa Kornet hjerget i samme Tid, da Mejning, Opbinding og Hjemkjørsel kunde følge hurtigt paa hinanden; paa de stærkere Jorder og paa de større Gaarde stod der derimod endnu meget Korn ude, da der midt i August indtraf en vedholdende Regnperiode, som navnlig for Dernes og det sydlige Sjællands Vedkommende og da igjen især fra Lolland-Falsters og det sydlige Sjællands næsten forhindrede al Indkjørsel i Maanedens sidste Halvdel, thi om det end mest var som Byger, at der faldt Regn, saa kom disse paa den anden Side saa hyppigt og vare saa stærke, gif desuden undertiden over til at blive hele Dages Regn, at selv om der af og til kunde hjerpes nogle enkelte Væs, saa tømte det dog ikke synderligt i den store Mængde Korn, der endnu stod ubjerget paa Marken. Vel faldt der endnu Byger i den første Halvdel af September, men i Reglen mindre stærke og mindre hyppige, og det lykkedes da de fleste Steder i de ovenfor nævnte Egne at blive færdige, saa det kun var undtagelsesvis, at der efter Midten af September endnu stod Korn paa Marken. Kun i

det midterste Nyland stod endnu paa de kolde, lave Eng- og Mosestrækninger en Del Havre og Havre-Vyng paa Marken, ja ikke faa Steder i denne Egn var Havren endog u høstet. I det nordlige Nyland faldt derimod kun lidt Regn i den sidste Halvdel af August, og Høsten blev derfor her næsten overalt bjerget godt.

Medens derfor Høsten for de tidlige Egnes Bedkommende var saa let og gunstig, som man vel kunde ønske sig, og medens det bjergede Korn i disse Egne er ualmindelig smukt og vægtigt og Halmen saa velbjerget, at den sikkert vil blive drøj at fodre paa, saa blev Høsten derimod i de sildige Egne meget besværlig og træls; Omstilling, Røsning og Binding af Regene hørte til Dagens Orden, hvorved en Del selvfølgelig spildtes, og baade Halm og Rjærne tabte en Del i Farve og Vægt ligesom ogsaa en Del Korn spirede, især i Rivelsen og hvor man havde lagt Kornet paa Staar. Ganste vist avledes ogsaa i disse Egne meget smukt Korn, men en Del havde som sagt spiret, og en Beretning fra Holland meddeler, at Rjæbmændene allerede klage stærkt derover. Hvor man gav sig Tid, kunde man imidlertid saa Kornet bjerget tørt, men ikke saa Steder fremstjyndede man Indkjørselen for meget, og Vejret kunde ganste vist friste dertil.

Udbyttet af Kornhøsten i det Hele taget kan omtrent sættes lig et Middelaars, saaledes som der allerede formodedes i forrige Beretning; i nogle Egne f. Ex. Bendslyssel blev Udbyttet noget bedre, end man tidligere paa Sommeren havde ventet; men i andre, og det særlig i de frugtbare og kornrige Egne, blev det en Del ringere. Det er dog navnlig over den ringe Fyld, der klages, og i flere Egne hører det til Sjældenhederne, at see Stakke ved Gaardene. Derimod meddeles fra de fleste Steder, at Kornet har udmærket store og fyldige Ax. At der imidlertid er meget stor Ulighed mellem de forskellige Egne, ja endog mellem forskellige Gaarde i samme Egn, med Hensyn til Høstuddbyttet er en naturlig Følge af, at næsten al vor Sommerregn er falden som Vyng.

felte Egne og Gaarde have havt en særdeles god Høst, er den for andres Vedkommende derimod meget tarvelig, og det er saa blandet, at det ikke er muligt at angive nogle større Strøg som gjennemgaaende at være de bedste, eller andre at være flette. Angaaende de enkelte Kornsorter stiller Udbytten sig saaledes:

Hveden har givet ringest; kun undtagelsesvis har man havt en god Hvedehøst, hvor en haardfør Hvedesort har været dyrket, og Jorden har ligget i Læ; ellers har den gjennemgaaende været mere eller mindre simpel, mange Steder endog helt slet. Det var især Barfrosten og Stormen i Vinter og i Marts, der skadede den og tog Jorden fra Roden; meget blev derfor strax i Foraaret dømt til Ompløjning, men da Forsommeren blev kold og tør, bedrede de besaaede Hvedemarker sig kun lidt, men fyldtes med Ukrud, og mange fortrød ikke at have omplojet mere. Hveden fylder derfor meget lidt, især i de Egne hvor Hveden netop er Hovedsæden; dog bleve Årene i Reglen gode, skjøndt der fra Holland ogsaa klages over, at Hveden ved Tærskningen giver meget uensartet Sæd og megen Smaasæd.

Rugen fylder nogenlunde godt, men navnlig er den meget godt kærnesat, med fyldige År og høj Vægt, saa at Rug til 126—130 *N* ikke hører til Sjældenheder iaar. Paa de lettere Jorder, navnlig i Sjælland, fylder den en Del mindre end paa Øerne, men skjæpper i Reglen endnu bedre. I Vestjylland har den gamle danske Rug bredet sig bedre og fylder derfor mere end Campine- og Provstirugen.

Byggen nævnes fra flere Egne som den bedste Sæd iaar, idet den foruden en smuk vægtig Kærne tillige fylder godt; andre Steder, navnlig paa de lette Jorder, blev den derimod modnet for tidlig og hurtig, er noget kort i Straaet og vil give en Del Smaasæd, især den 6rd. Byg. I de Egne af Sjælland, hvor Dyrkningen af Grønjordbyg er almindelig, har denne holdt sig nogenlunde godt gennem Tørken, medens Stubjordbyggen led mere og blev taget for tidlig.

Havren har været mindre god til Fyld, er ofte kun fort i Straaet og temmelig tynd, og medens der paa de tidlige Jorder vel er høftet en smuk og vægtig Kjerne, saa led Havren paa de sildige Jorder derimod en Del af den sidste Tids ustadige Høstvejr, og baade Halm og Kjerne tabte sig en Del. I Havremarkerne har der ofte været temmelig mange Støvbrandar.

Erterne vare voxede udmærket stærkt til, men synes ikke at give saa meget ved Tærffningen som ventet; dog vil Udbyttet iaar være ualmindelig godt sammenlignet med de mange flette Erteaar, som nys ere forløbne. Ogsaa Vikkerne have givet godt, og ligeledes have Bønnerne været særdeles gode. Boghveden voxede bedre til end i mange foregaaende Aar og giver ualmindelig meget til Fyld; den er ogsaa godt kjærnesat, og skjønt Blæsten flere Steder stædede Topblomsterne en Del, vil den dog give et meget godt Udbytte. Den sildig-saaede synes at ville give bedst.

Kartoflerne have nogle Steder givet mange, store og funde Knolde; men andre Steder har Udbyttet derimod været ringe især paa højtliggende, tørre og lette Agre, og Knoldene ere der kun smaa. Om Sngdommen end kun enkeltvis, f. Ex. i det vestlige Jylland, har gjort kjendelig Skade, og Toppen i Løbet af saa Dage er bleven helt fort, saa har den dog viist sig de fleste Steder, og mange skyndte sig, selv i det vaade og ugunstige Vejr, at optage Knoldene. Den Gjenvært af Knoldene, som var saa almindelig i 1868, har ogsaa enkeltvis viist sig iaar, efterat den lange vedholdende Sommertørke begyndte at afløses af Regn.

For Rodfrugterne har det ikke været noget godt Aar, Tørken forhindrede Spiringen, forsinkede Plantningen, foranledigede megen Efterplantning, som tilmed ofte slog fejl, og hæmmede i det Hele taget Roernes Vært, navnlig Raalrabernes og Turnipsens, medens Kunkelroer og især Gulerødder bedre udholdt Tørken. Efter at Regnen begyndte, have de imidlertid voxet noget, forsaavidt ikke Sngdomme og Insekter have hjem-

føgt dem; men dette har været Tilfældet i temmelig stort Maal undtagen for Gulerøddernes Vedkommende, og disse staa derfor ogsaa iaar gjennemgaaende bedst. Runkelroerne have nemlig været en Del angrebne af Knoporm, og fra Horsens-egnen berettes om en ny og hidtil ukjendt Sygdom, som iaar enkeltvis har hjemføgt Runkelroemarkerne og foranlediget meget betydelig Skade paa en Gaard, hvor største Delen af Planterne vare angrebne; den yttre sig ved at selve Hjerteskuddet henvisner, og at derfor al videre Væxt af Planten standses, og det synes, som om en Forraadnelse fra det henvisnede Hjerteskud vil brede sig ned igjennem den allerede dannede Rod. Hvad Aarsagen til denne Sygdom er, kan endnu ikke siges, men hvis den skulde blive almindelig og intet kraftigt Middel vil kunne findes mod den, vil den hæmme Runkelroedyrkningen, som netop synes i god Fremfærd flere Steder her i Landet. Medens imidlertid denne Sygdom kun har viist sig enkeltvis, have Raalarabiernes derimod de allerfleste Steder lidt overordentlig meget af Bladlus, og Afgrøderne ere flere Steder saa godt som mislykkede. Turnipsen derimod staaer nu godt paa de lettere Bønder i Sjælland, efter at de have overstaaet de Jordloppeangreb, der tidligere paa Sommeren gjorde dem, saavel som de andre Rodfrugtmarker, saa stor Skade.

En saa vanskelig Høst, som den forløbne har været paa flere Steder, maa naturlig henlede Opmærksomheden paa, om der ikke gives bedre Høstmaader, end de nu almindelig brugte. Vi fremhæve dette, idet vi tilføje, at en Mængde af de større Gaarde paa Sjælland og de sydlige Døer gaa over til at indføre den jydsk Høstmaade, og at det navnlig allerede er meget almindeligt, at al Vintersæden strax bindes efter Leen, og at Vaarsæden kun ligger 1 Dagstid, inden den bindes; paa Bøndergaardene synes man derimod ikke at kunne komme bort fra den gamle Høstmaade at lade Kornet ligge paa Skaar i flere Dage.

Høstarbejdets Udførelse i Akkord bliver mere og mere almindelig navnlig paa større Gaarde, og det hedder herom i

en Beretning fra Sydsjælland: „Høstarbejdet udføres nu ofte i Afford, og hvor Arbejderne først ere blevne lidt fortrolige dermed, er det kjendeligt, at de i høj Grad satte Pris derpaa, og der er ingen Tvivl om, at det i højeste Grad er i Parternes Interesse. Fortjenesten kommer nemlig derved til at staa i det rette Forhold til Arbejdet, Arbejderne blive stillede mere frie og ere istand til at tage saadanne Kræfter tilhjælp af Kone og Børn, som ikke kunne gaa i Dagleje; og Arbejdsgiverne faa derved paa lige Tid meget mere Arbejde udført, hvilket især i Høstens Tid mange Gange kan være ubetaleligt.“

Mærkeligt nok synes Mejemaskinerne kun at finde ringe Udbredelse, og hvor de ere anskaffede bruges de ofte kun lidt, skjøndt det er uomtvisteligt, at der nu haves særdeles gode og hensigtsmæssige Maskiner, og at de navnlig i en saa travl Høst som den forløbne have maattet kunne yde særdeles god og fordelagtig Tjeneste. Grundene dertil ere vanstelige at indse, naar de ikke ligge i den almindelige Uvillighed til at overvinde de Vanskeligheder, som altid ere forbundne med at sætte en ny og hidtil ukjendt Maskine i Gang; men i saa Fald ville de nok, om end langsomt, lidt efter lidt bane sig Vej; det gjælder blot om, at der hist og her gives Exempler paa en vel gennemført Benyttelse af dem. Som et saadant skulle vi meddele en Beretning fra det sydlige Falster: „Vi erkjende mere Aar for Aar, hvor stor en Hjælper vi have i Mejemaskinen i den travle Høst, og der er vist intet Aar, hvor den har arbejdet saa godt og fremmet Arbejdet mere end i Aar. Sæden har jo for det meste staaet oprejst, og Jorden været fast, saa at Maskinerne have arbejdet under gunstige Betingelser. Den 14de August var al Baarsæden mejet; — al Byggen og ³/₄ af Havren mejedes med Maskine; af Hveden mejedes ²/₃ med Maskine, Resten med Jern, da Jorden var bleven stærkt oplødt af Regn, og da der intet andet Arbejde var til Folkene. Vi anse Samuelsons nye Maskine, som vandt Præmie ved Landmandsmødet i Kjøbenhavn 1869, for at være den bedste og at opfylde alle de Fordringer, som man er be-

rettiget til at stille til en Mejemaskine. Den har nu arbejdet her i 2 Aar uden at der er gaaet Noget itu paa den; den er altid bleven benyttet ved det haardeste Arbejde, hvor der har været stærk Lejesæd, og den afmejer Kornet saa smukt, at den dueligste Mand ikke kan gjøre et saadant Arbejde. Mejemaskinen stiller en Hovedfordring for at Arbejdet kan udføres godt, den nemlig, at Jorden ikke maa være for stærkt oplødt af Regn; denne Fordring stiller især Hornsbys og Samuelsons gamle Maskine, som iøvrigt ere særdeles brugbare og solidt fabrikerede, men hvor Krumtappen, som driver Knivene og Bingeapparatet, ikke er befæstet paa en saa heldig Maade som ved Samuelsons nye Maskine. Vi have her paa Gaarden disse 3 Slags Maskiner, som have arbejdet hele Høsten igjennem, og det er ved disse Hjælp at vi have naaet at kjøre det sidste Væs hjem fra Marken samtidig med de mindre Gaarde."

Hvor tarvelige de 2 foregaaende Sommer end vare som Græsningsommer, har dog den forløbne været endnu flettere, og overalt, hvor man ikke har havt Enge at støtte sig til, og man ikke har villet se sit Kvæg sulte, har man maattet tn til overordentlige Midler. I August Maaned begyndte imidlertid Græsset at komme sig, og efterhaanden som Regnen gjenneblødte Jorden skjød det frem med større og større Kraft, saa meget mere som Græsmarkerne ikke i den tidligere Del af Sommeren havde afgivet synderligt af deres Kraft; Græsset blev derfor ikke blot tilstrækkeligt, sine Steder endog rigeligt, men tillige meget nærende. Desuden kom efter Høst ogsaa de unge Kløvermarker til Hjælp, og det er derfor en god Efteraarsgræsning, der nu kan bydes Kvæget.

At Kvægets Huld under disse Forhold mange Steder ikke har været godt er naturligt, men da Kvæget i Foraaret kom paa Græs i godt Huld, og da Græsset har været synligt, om der end kun har været lidt deraf, saa Kvæget dog midt i August bedre ud, end man skulde have ventet, men paa den anden Side have de senere bedrede Græsforhold ikke givet noget synderlig bedre Udbytte, da Vejret blev saa koldt, raat

og stormfuldt, at Kvæget derved led meget, eftersom det de færreste Steder toges paa Stald om Natten. I den sidste Halvdel af September var Vejret derimod mildt, tørt og smukt, og Kvægets Huld kommer sig nu kjendeligt.

At ogsaa Mælkeudbyttet har været simpelt vil fremgaa af det foregaaende; men den senere Tids bedre Græsning har ikke hjulpet ret meget paa dette, eftersom Mælken jo vanskelig gjenvindes, især naar Køerne, hvad nu mere og mere bliver Tilfældet, skulle kælve tidligt paa Vinteren. Derimod synes Smørudbyttet, med Undtagelse af det nordlige Sjælland, forholdsvis at have været noget bedre, og tillige ere Smørpriserne jo meget høje, saa der vil bødes noget paa det ringe Sommerudbytte af Køerne. Paa Gaarde, hvor der er givet Kraftfoder el. Ig. har Mejeriudbyttet endog været godt, og Huldet er godt.

Brakmarken har været god og let at behandle, men da kun lidt Ukrudsfrø er spiret, vil Vintersæden vist lide en Del af Ukrud. Halvbrakmarken var mange Steder saa tør, at man maatte lade den ligge længe over Tiden for at faa den vendt.

Rugens Vægning forsinkedes noget ved de stærke Regnbyger, der næsten daglig faldt i den tidlige Sædetid; da Jorden imidlertid var saa tør, at den overalt, maaste med Undtagelse af enkelte Egne af Volland, har kunnet tage mod den store Mængde Vand uden at blive for vaad, naar man blot gav den Tid til at synke ned, er Rugen, om end undertiden lidt sent, dog blevet lagt i en bekvem og passende fugtig Jord.

Af Raps er kun saaet meget lidt, og en Del af de tilfaaede Marker bleve — endog gjentagne Gange — afædte af Jordloppe, saa at de sluttelig maatte besaaes med anden Vintersæd.

Af særlige Bemærkninger i de modtagne Beretninger hidfætte vi følgende:

Fra det vestlige Sjælland: „Dampen vinder efterhaanden mere Anvendelse paa de større Gaarde, saavel til Mejeriet alene som ogsaa til Tærkning, det sidste baade ved

faſte og transportable Dampmaſſiner. Interſſen for Vandmejerier er ogſaa voxet meget, og de ville efterhaanden blive indrettede hvor de lokale Forhold paa nogen Maade tillade det, ſaa vel i ſtørre ſom mindre Aulksbrug.“

Fra Egnen ved Ringkjøbingfjord: „Paa Grund af den mindre gode Høhoſt i de ſenere Aar er den producerede Staldgjødning bleven betydelig formindſket baade med Henſyn til Mængde og Godhed, hvorfor Flere her i Egnen have kjøbt Benmel og føſforſur Kalk. Af ſamme Grund er Dyrkningen af gule Lupiner tiltaget, da det ikke betaler ſig at lægge den koſtbare Gjødning paa de høje, tørre Marker, hvor Græsningen altid bliver daarlig. Dyrkningen af de gule Lupiner troer jeg er udgaaet fra Holmsland, hvor der ved Siden af lavere Jorder findes mange høje og tørre; der har den været brugt henimod 20 Aar, om end kun i det Smaa. Fremſtridt i Agerbruget blive Aar for Aar mere kjendelige, om end ikke i ſamme Maal ſom i de frugtbarere Egne. Mærgling drives med ſtedſe ſtørre Kraft og jævnlig i Forbindelſe med en taalelig Brak. Ogſaa Draining have flere af de dygtigere Bønder begyndt paa, men det maa beklages, at de ſaa ofte ſtyer den Bekoſtning, der er forbunden med en ordentlig Planlægning og Røvenes omhyggelige Lægning i tilſtrækkelig dybe Grøfter. Pengesforholdene ere ingenlunde gode her, men de bedre ſig, da Priſerne paa Kreaturer i den ſidſte Tid have været gode. Smidlertid er der kun Faa, ſom formaa at laane til Andre, da de ſom ofteſt anvende Pengene til Forbedring af Bygningerne og Jorden. Laanføgere maa ſom ofteſt gaa til Kreditkaſterne, hvor Pengene blive dyre.“

Fra Egnen ved Herning: Høſtudbhyttet her i Egnen er langt mindre end for nogle Aar tilbage, ſom en Følge af de uſædvanlige tørre og knappe Aar 1868 og 69; Trykket af dem faldt haardeſt paa de ſkarpere Hedeegne; Avlen var ringe, Græsſet endnu ringere, — og Gjødningen blev herved i den Grad reduceret, at Følgerne længe ville mærkes. Hver mindre

Jordbruger maatte i Reglen kjøbe — istedetfor sælge — Korn til Føde for sig og Kreaturer; herved opstod en saa følelig Bengemangel, at der næsten ikke kunde være Tale om, at Nogen havde Raad til at kjøbe fremmed Gjødning. I en Egn, hvor der ellers formedelst Opdyrkning gaaes saa stærkt fremad som her, mærkes tydeligt en saadan Tilbagegang. Man troede i Foraaret, at den anvendte fosforsure Kalk var Skyld i Kartoflernes lovende Udseende; men det viser sig nu, at Kartofler efter almindelig Klatgjødning dog ere bedre, og flere Steder finder man den fosforsure Kalk endnu uopløst i Jorden."

Eggen mellem Aarhus og Randers: „Det er glædeligt at se, saa stærkt som Forbruget af kunstig Gjødning til Vintersæd tiltager, og nu iaar har næsten hver 3die eller 4de Bonde begyndt at bruge lidt deraf.“

Fra Næstvedegnen: „Fordelen ved at fremme hele Behandlingen af Brakmarken saameget, at Pløjningen til Vintersæden kan ske før eller i Begyndelsen af Høsten, har iaar viist sig i høj Grad. Hvor dette er skeet, kunde Saanningen foregaa paa de enkelte Dage, da det var Tørvejr, og uden at Jorden enten blev klæg eller skorpet, hvorimod alt maatte ligge stille, hvor der først skulde pløjes. Følgen heraf er ogsaa bleven, at medens Saanningen paa flere Gaarde for længere Tid siden er tilendebragt, er der andre, hvor dette Arbejde er meget langt tilbage.“
